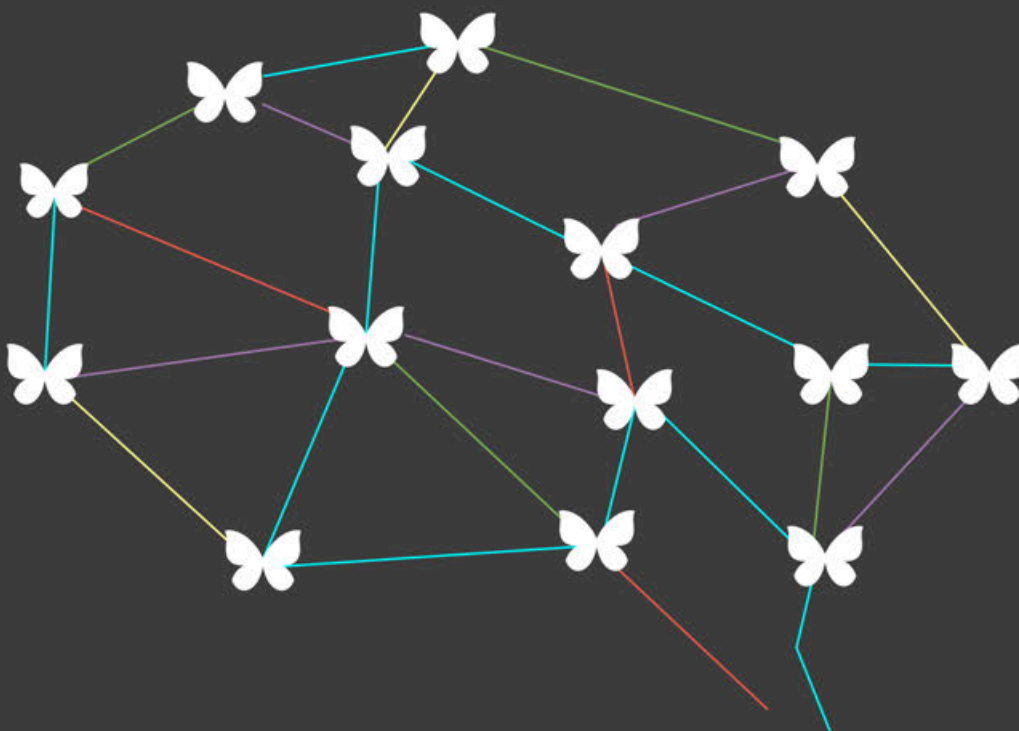

Cultura i intel·ligència ARTificial

*Noves oportunitats
per als drets culturals*

Conclusions de la plenària

22 de maig de 2025

THE
FUTURE
IS
NOW

are

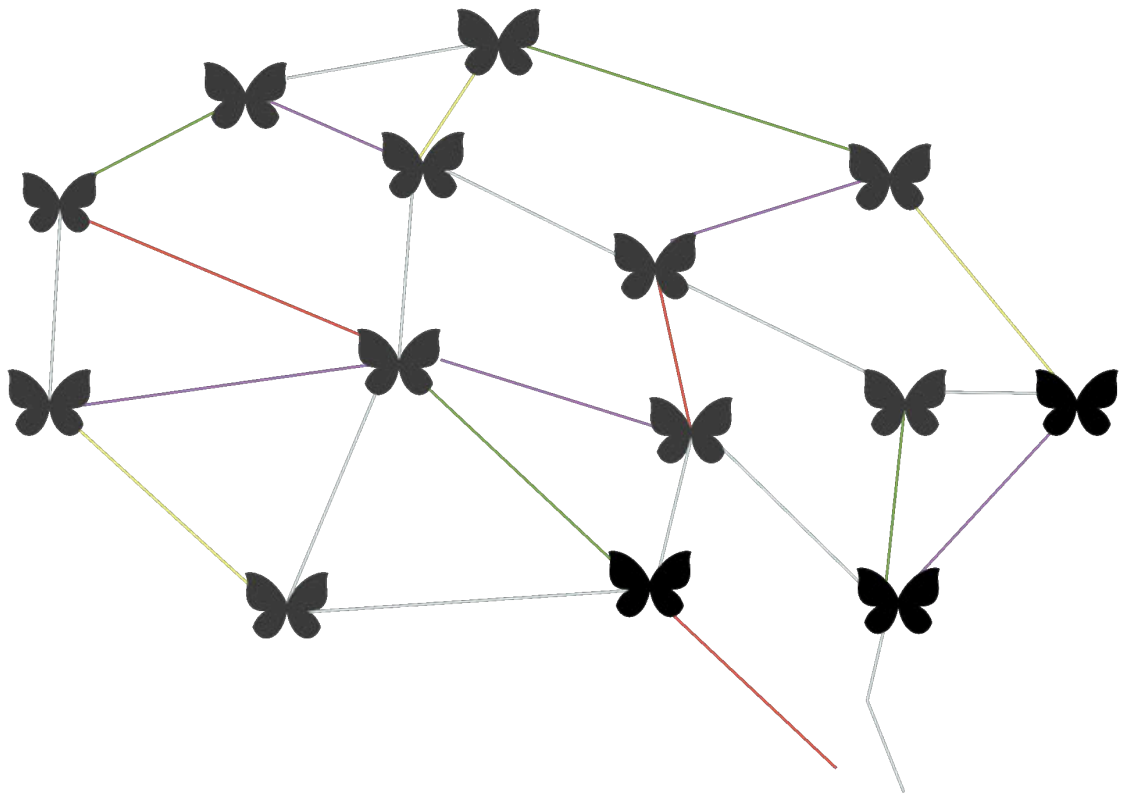
ÍNDEX

01	Cultura i intel·ligència ARTificial Noves oportunitats per als drets culturals	<u>05</u>
02	Què hem après? Mirades i experiències que ens inspiren	<u>13</u>
03	Impacte de la IA en la pràctica artística i cultural: conclusions, pautes i compromisos	<u>41</u>
04	Com i amb qui hem identificat les noves oportunitats per als drets culturals derivades de la IA	<u>51</u>
	Annex Resultats de la cocreació	<u>53</u>

01_

Mutare'25:

Cultura i intel·ligència ARTificial

**Noves oportunitats per als drets
culturals**

Unitat Mutua
que consideres

① "Riscos de manipulació de les dades"

② "Dependència excessiva de la IA"

fundació

FUNDACIÓ

01_

Cultura i intel·ligència ARTificial

Noves oportunitats per als drets culturals

La intel·ligència artificial ha irromput a les nostres vides amb una força sense precedents.

*“La intel·ligència artificial ja no és el futur. És el present.
És a les nostres cerques, a les nostres decisions, a les nostres
expressions. També és —i cada cop més— en les nostres pràctiques
culturals.*

*Des de fa uns mesos, sembla que la IA s'ha tornat omnipresent: estem
entronant una nova divinitat tecnològica?”*

*Marta Esteve
Directora de la Fundació Carulla*

L'arribada de la IA generativa al gran públic ha suposat una autèntica revolució: ja no estem parlant d'una fantasia pròpia de la ciència-ficció, sinó d'una eina amb un impacte tangible en el nostre dia a dia. Però, com està transformant la manera com ens relacionem, creem i participem culturalment? Quines oportunitats ens pot brindar a l'hora de garantir i reforçar els drets culturals de la ciutadania? Com podem convertir la IA en I-ART?

Davant aquests interrogants, 150 persones es van reunir el 22 de maig a la Plenària Mutare 2025, per compartir una reflexió col·lectiva sobre com la IA afecta els nostres drets culturals (creació, accés i participació) i pel futur de la cultura.

Ho vam fer a través de converses, experiències creatives i mirades provocadores per imaginar un futur on la tecnologia i la cultura convisquin des del respecte, l'ètica i la humanitat.

A causa de la rellevància social que està adquirint la matèria, des de la Fundació Carulla vam voler dissenyar la plenària comptant amb l'ajuda de la comunitat Mutare. I vam comptar també amb la visió d'uns convidats molt especials...

La visió de la comunitat Mutare

El novembre de 2024 es va llançar una consulta demanant ajuda per dissenyar la plenària i al maig es va tornar a preguntar a les persones que s'havien inscrit.

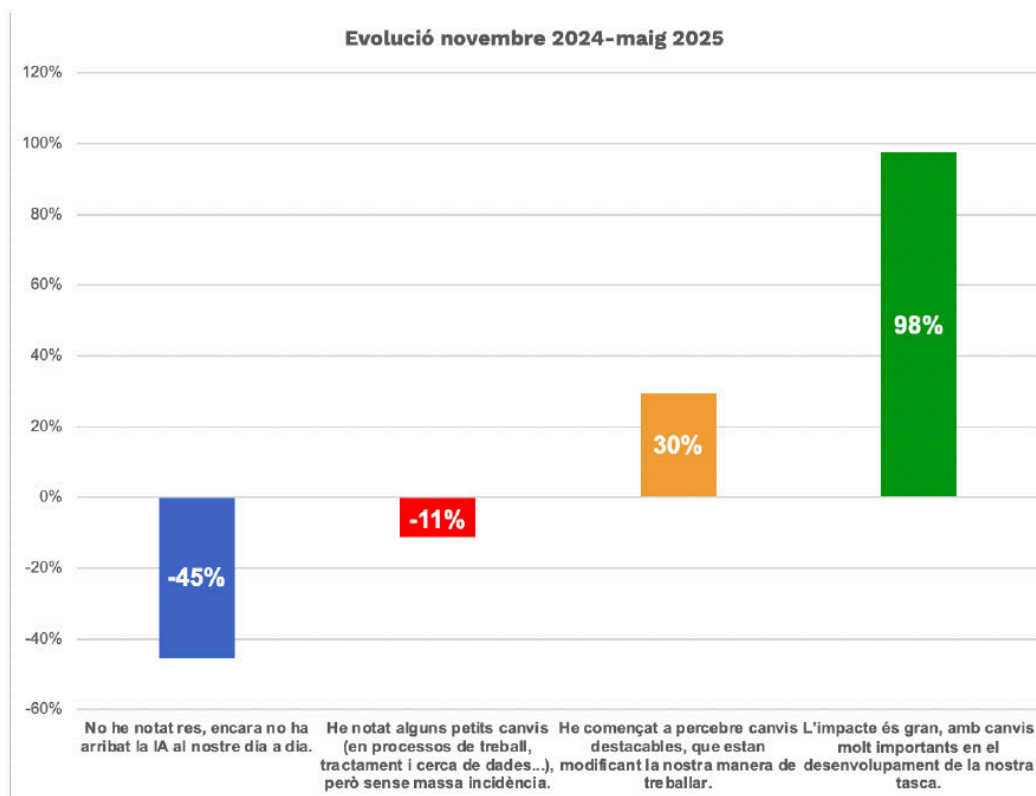
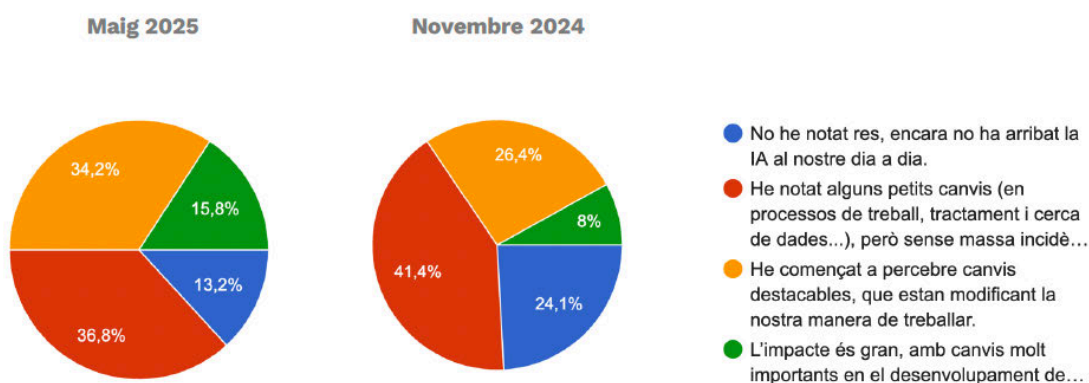
L'evolució de les respostes reforça la idea d'una IA amb cada cop més presència i impacte en les nostres vides.

Has notat algun canvi derivat de la irrupció de la intel·ligència artificial en la teva feina darrerament?

És innegable que cada vegada la IA es fa més present al nostre dia a dia. Des de la consulta realitzada el mes de novembre fins a la plenària:

- S'ha doblat el percentatge de persones que creuen que l'impacte és gran.
- Les persones que no han notat canvis han disminuït considerablement.

Davant la incorporació de la IA al dia a dia dels sectors cultural i creatiu, com et sents?

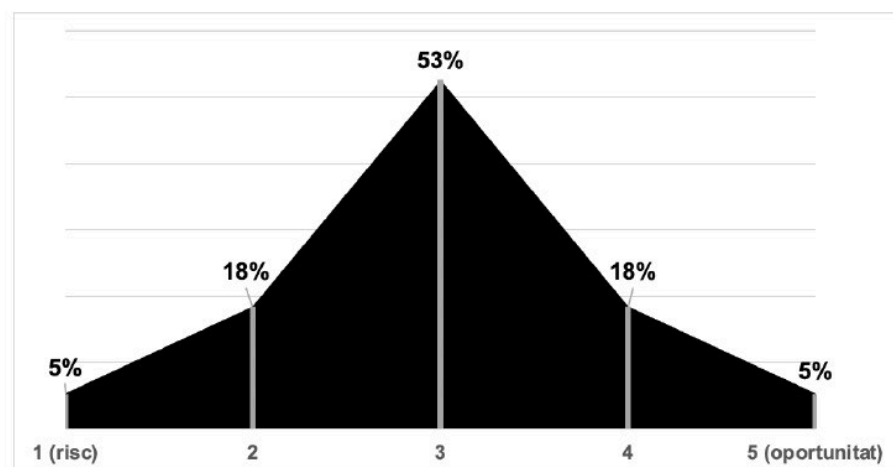
El 68% de participants viu l'arribada de la IA a l'expectativa (50%) o amb certa por (18%):

Pensant en el potencial impacte de la intel·ligència artificial en els drets culturals...

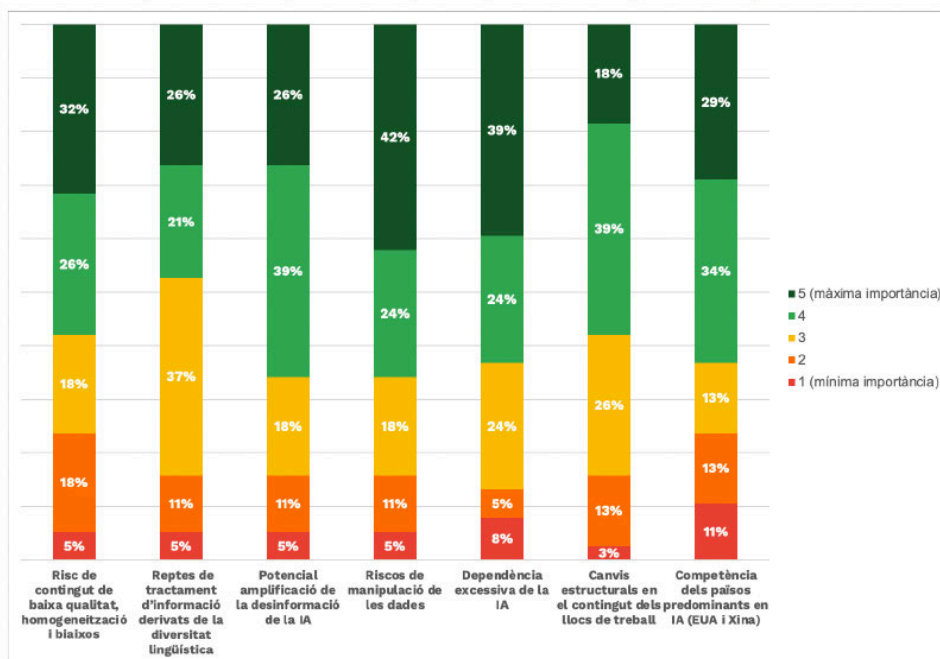
En una escala entre el risc i l'oportunitat, on situaries què pot suposar la IA per a l'exercici dels drets d'accés i participació cultural?

S'observa un comportament totalment simètric, amb el mateix percentatge de persones que perceben la IA com a risc i com a oportunitat, amb una majoria que es posiciona en un valor mitjà, mostrant una resposta coherent amb l'anterior posicionament a l'expectativa.

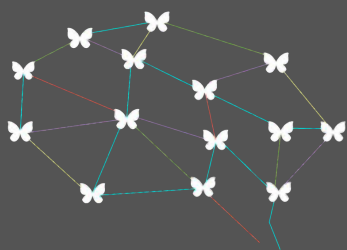

I pel que fa als riscos, els més importants que assenyalau fan referència a la potencial manipulació de les dades, seguit de la dependència excessiva de la IA:
Valoració de la importància dels riscos de la IA als sectors cultural i creatiu:

El repte de Mutare'25

- Identificar i abordar els reptes que ens planteja la intel·ligència artificial,
- posar el focus en les oportunitats que obre als drets culturals (a l'accés, la participació i la creació)
- i delimitar molt bé els límits ètics i les implicacions socials i ambientals que haurem de tenir en compte.

La IA pot facilitar l'accés, però també pot concentrar el poder, reproduir biaixos, i esborrar diversitats. Pot ser una eina per **democratitzar la cultura**, si la fem servir bé:

- Pot fer accessibles continguts a persones amb necessitats específiques.
- Pot traduir i projectar llengües minoritzades com el català a tot el món.
- Pot donar eines creatives a qui mai no ha tingut accés a recursos professionals.
- Pot facilitar la participació cultural, dinamitzar museus i biblioteques, obrir nous camins artístics inèdits...

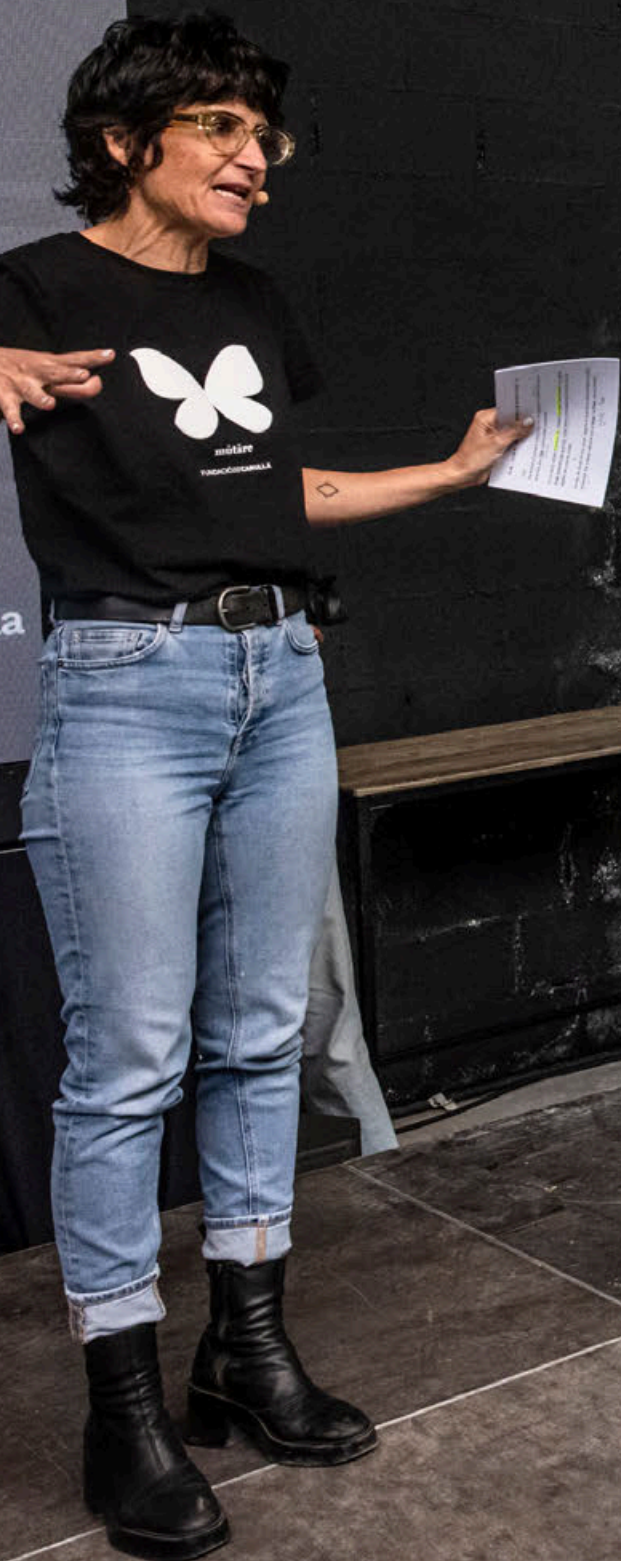
Però tot això només passarà si la cultura és al centre de la IA i si aquesta s'alimenta de valors humans, no només de dades. Cal que hi participem des del principi. Que marquem límits. Que proposem alternatives. I que incorporem la perspectiva ètica per fer-nos preguntes.

Hem de fugir de la dicotomia a què ens porta el món actual: del blanc o negre, del bo o dolent. Per què en sí mateixa, la IA no és intel·ligent. **Tot depèn de l'ús que en fem els humans, del nostre esperit crític, de la necessitat de contrastar.**

Perquè la cultura, i en especial els llenguatges artístics, ens ajuden a **mirar el món amb ulls crítics**, a fer-nos preguntes incòmodes, a imaginar altres realitats i transformar narratives i actituds.

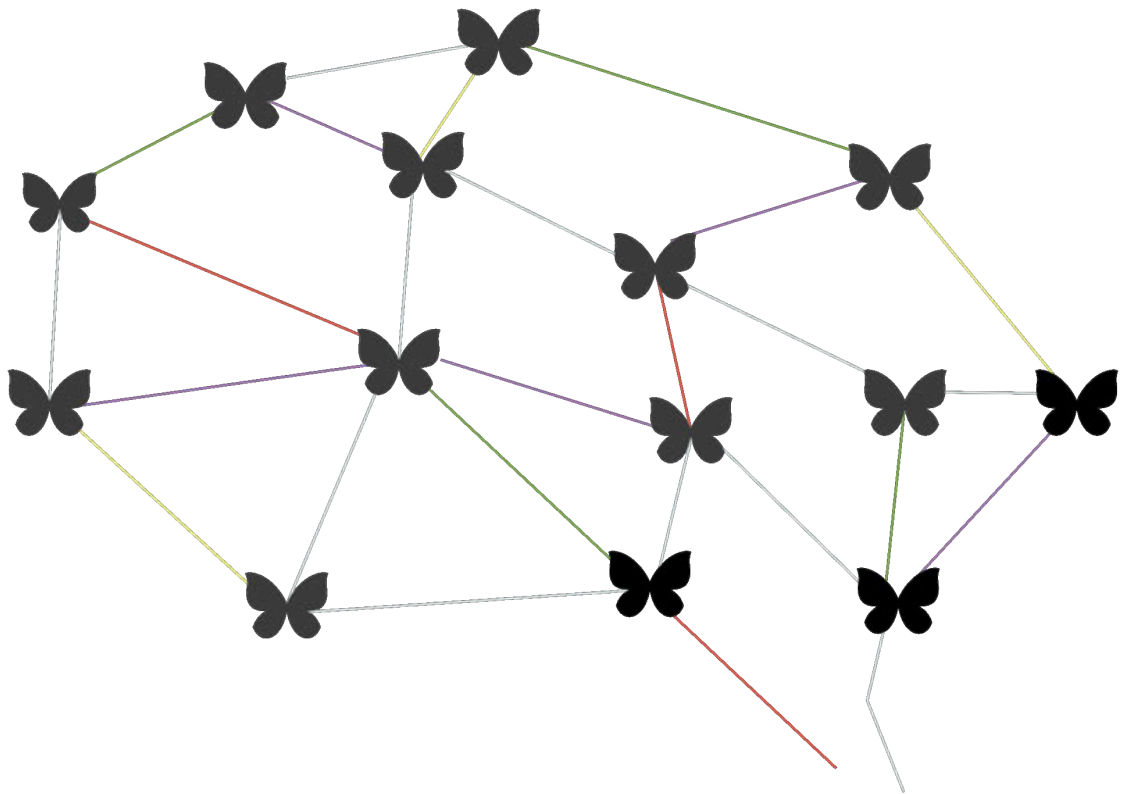
"Si volem una cultura transformadora, també hem de voler una IA transformadora que ens ajudi a imaginar futurs plurals i més justos!"

Marta Esteve
Directora de la Fundació Carulla

02_

Mutare'25:

Què hem après?

Mirades i experiències que ens
inspiren

02_

Què hem après?

Mirades i experiències que ens inspiren

A la plenària vam comptar amb la participació de persones expertes que estan aplicant la intel·ligència artificial en el seu dia a dia, en projectes i experiències orientades a la transformació social des de diverses perspectives.

A continuació recollim els aprenentatges que ens van aportar les experiències compartides al Mutare'25:

Conferència inaugural

Jordi Sellas | Gestor d'empreses culturals

Conferència central

Idoia Salazar | Fundadora i presidenta d'OdiselA (Observatorio del Impacto Social y Ético de la IA)

Mutare Inspira

La IA, nous reptes per a la llengua | Albert Cañigueral, Barcelona Supercomputing Center

La IA com a eina de prevenció del suïcidi | Sergi García, Fundació Ajuda i Esperança

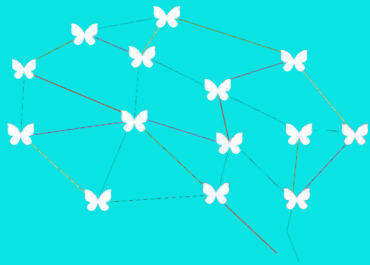
La IA i el seu impacte ambiental | Patricia Tejero, ECODES (Fundación Ecología y Desarrollo)

La IA, experimentació i creació artística. Un tast del +RAIN Film Fest (LIVE) 2025 | Nicholas Evans (MTG-UPF) i nara is neus, amb la performance "Déjà vu"

Experiència vivencial de reflexió i acció

Reconfiguració humana | Eléctrico 28

Els andròides somien amb xais elèctrics? | Domestic Data Streamers amb la participació de Marina Olivares

PRINCIPALS APRENENTATGES

01

“Cal que la cultura i els drets culturals siguin part del debat. La IA pot reforçar aquests drets o vulnerar-los. Pot ajudar a preservar llengües i memòries o esborrar-les del mapa digital. Pot ampliar l'accés a la cultura o uniformitzar-lo. L'elecció no és de la tecnologia: és nostra”.

Jordi Sellas

02

“La combinació d'IA i supervisió humana pot portar a una presa de decisions més objectiva. Comparar les conclusions d'una IA amb les d'un decisor humà pot ajudar a fer visibles els prejudicis i millorar la transparència. Sempre que es mantingui el control i la responsabilitat, la IA pot ser una eina per prendre decisions més justes”.

Idoia Salazar

03

“Si una llengua no té recursos a internet es produeix una bretxa que fa que les aplicacions no funcionin bé, que tinguem biaixos culturals i que es produeixi exclusió social de les persones que només poden participar en aquesta llengua”.

Albert Cañigueral

04

“L'atenció a les persones ha de ser sempre humana. La tecnologia pot acompanyar, però mai substituir el vincle emocional, perquè el que realment cura és la relació, no la tècnica”.

Sergi García

05

“El repte és que la IA no sigui una nova capa de pressió ecològica i social, sinó una aliada en la transició ecosocial. Per això cal transparència, regulació i una governança que posi al centre la vida i els límits del planeta”.

Patricia Tejero

06

“La IA pot ser una eina per transformar les arts i explorar la memòria artística i la creativitat”.

Nicholas Evans (MTG-UPF) i nara is neus

Jordi Sellas

Periodista i gestor d'empreses culturals. Actualment és el fundador i director de l'IDEAL, Centre d'Arts Digitals, el primer centre del sud d'Europa dedicat a la producció i exhibició d'arts digitals. Ha estat director general de cultura de la Generalitat de Catalunya, director de nous negocis del grup RBA i fundador del CLub TR3Sc. Té un objectiu clar: millorar la societat a través de la cultura i la tecnologia.

“Cal que la cultura i els drets culturals siguin part del debat. La IA pot reforçar aquests drets o vulnerar-los. Pot ajudar a preservar llengües i memòries o esborrar-les del mapa digital. Pot ampliar l'accés a la cultura o uniformitzar-lo. L'elecció no és de la tecnologia: és nostra”.

[Vídeo de la intervenció](#)

Somiant amb ovelles elèctriques: cultura, tecnologia i drets en temps d'intel·ligència artificial

Aquesta jornada és una oportunitat per compartir reflexions sobre el moment de transformació tecnològica que vivim i sobre com la intel·ligència artificial (IA) pot impactar —positivament o negativament— en la cultura i els drets culturals. Permeteu-me començar amb una imatge: un conjunt d'ovelles generades amb una de les primeres versions de DALL·E, fa tot just dos anys i mig. Aquesta escena remet al títol de la meva intervenció: Els andròides ja somien en ovelles elèctriques, en homenatge a la novel·la de Philip K. Dick que va inspirar Blade Runner. Aquesta obra anticipava moltes de les preguntes que avui ens fem: què és la intel·ligència artificial? Poden pensar les màquines?

La veritat és que ni tan sols acabem d'entendre com funciona la nostra pròpia intel·ligència. Els experts en neurologia reconeixen que encara avui no sabem exactament què passa dins el cervell humà. Així, intentar construir una "intel·ligència artificial" sobre una base que encara no comprenem del tot és, com a mínim, un repte fascinant.

Del rectangle a la màquina invisible

Vivim envoltats d'informació dins rectangles: llibres, quadres, pantalles, mòbils... Hem heretat aquesta "cultura del rectangle" que ha definit la manera com creem i consumim contingut. Però les màquines que abans eren visibles —ordinadors gegants dels anys 50, telèfons amb teclat ... — ara s'integren en la nostra quotidianitat de forma gairebé invisible. Ulleres que tradueixen en temps real, assistents de veu, aplicacions predictives... Ja no ens relacionem amb la tecnologia de manera mecànica, sinó gairebé orgànica.

Ens hi hem acostumat. I, paradoxalment, mentre augmenta la digitalització, també creix la participació en experiències col·lectives sense pantalles. L'any passat, Catalunya va registrar rècords històrics d'assistència al teatre i als festivals. En plena era de la hiperconnexió, les persones continuem buscant espais de trobada i de comunitat.

Humans i màquines: una relació que evoluciona

Històricament, els humans hem modificat la manera de comunicar-nos amb les màquines: de targetes perforades a teclats, ratolins, pantalles tàctils i, avui, la veu. Parlar amb una IA és més intuïtiu que escriure codi. Aquestes interaccions cada vegada més senzilles ens han dut a una nova relació amb la tecnologia, més pràctica, més immediata.

Aquesta comoditat, però, no és nova. Cada gran salt tecnològic ha generat resistència. Quan va aparèixer el cinema sonor, milers de músics que tocaven en directe a les sales de cinema van perdre la feina. El sector es va revoltar contra la “música enllaunada”. Així i tot, el cinema va continuar, va evolucionar, i els músics van trobar nous camins: bandes sonores, estudis, producció, etc.

IA: entre la quarta revolució i el cap de cavall

Estem immersos en la que molts anomenen la quarta revolució industrial, marcada per la interconnexió i la intel·ligència artificial. Des de fa un segle, els titulars anuncien que les màquines ens prendran la feina. És un temor antic, com el dels luddites contra els telers. El canvi és inevitable, però no cal que sigui destructiu.

Vull compartir una anècdota dels inicis de l'automòbil. Per evitar que la gent s'espantés en veure vehicles sense cavalls, es col·locava un cap de cavall de cartró davant del cotxe. Era una manera de fer més comprensible el que és desconegut. Avui, quan parlem amb un assistent virtual que ens diu “Jordi, molt interessant això que em preguntes”, estem davant d'un nou cap de cavall. Una interfície tranquil·litzadora, però darrere de la qual hi ha un sistema complex, creat per algú.

Qui fa la IA? Qui la cuida?

Aquesta és una de les preguntes centrals del nostre temps. La IA replica funcions humanes, però no és neutral. Els seus valors i biaixos depenen de qui la programa. Les grans empreses tecnològiques i governs estan definint els límits, usos i potencials de la IA. I si nosaltres no participem activament en aquest procés, ho faran altres en el nostre lloc, amb valors que potser no compartim.

En aquest sentit, cal que la cultura i els drets culturals siguin part del debat. La IA pot reforçar aquests drets o vulnerar-los. Pot ajudar a preservar llengües i memòries o esborrar-les del mapa digital. Pot ampliar l'accés a la cultura o uniformitzar-lo. L'elecció no és de la tecnologia: és nostra.

Som en un moment fundacional

Com a societat, tenim l'oportunitat d'influir en com serà la IA del futur. Això exigeix compromís, participació i consciència crítica. No podem quedar-nos mirant el cap de cavall: cal entendre què hi ha sota el capó.

La ciència-ficció ens ho ha recordat sovint. De Blade Runner a Dune, de Ex Machina a Terminator, les grans preguntes sobre el poder, la consciència i el control de les màquines són ja aquí. La resposta depèn de nosaltres.

“Som al principi d’una nova etapa. I en aquest escenari, el món de la cultura té un paper essencial: oferir context, imaginació i valors. Si no hi som nosaltres, algú altre omplirà aquest buit. I potser no amb les millors intencions”.

*Jordi Sellas
Gestor d'empreses culturals*

Idoia Salazar

Fundadora i presidenta d'OdiselA (Observatori de l'Impacte Social i Ètic de la IA), centra la seva tasca en promoure un desenvolupament responsable i humà de les noves tecnologies. És professora doctora a la Universitat CEU San Pablo i investigadora principal al grup SIMPAIR (Social Impact of Artificial Intelligence and Robotics). Ens parla dels límits ètics de la intel·ligència artificial, així com del seu potencial per garantir i ampliar els drets culturals de la ciutadania.

“La combinació d'IA i supervisió humana pot portar a una presa de decisions més objectiva. Comparar les conclusions d'una IA amb les d'un decisor humà pot ajudar a fer visibles els prejudicis i millorar la transparència. Sempre que es mantingui el control i la responsabilitat, la IA pot ser una eina per prendre decisions més justes”.

[Vídeo de la intervenció](#)

IA i Cultura: de l'impacte a l'acompanyament

Quan va aparèixer ChatGPT, fa només uns mesos, molts vam experimentar una sensació de vertigen. Com podia una màquina generar textos, pintures o fins i tot poesies amb un llenguatge tan fluid, tan aparentment creatiu? Era un cop directe a allò que crèiem genuïnament humà: la creativitat.

Recordo una de les meves primeres conferències sobre IA generativa a Warner Music, davant d'un públic ple d'artistes —escriptors, pintors, escultors— visiblement inquiet. Fins llavors, molts experts sostenien que la IA podia gestionar dades, però mai crear com nosaltres. I, de sobte, la tecnologia desmentia aquesta premissa. El sentiment predominant? Por. Por a ser reemplaçats, a perdre sentit.

Un any després vaig tornar al mateix escenari, però l'actitud havia canviat radicalment. Aquesta vegada, acompanyada d'un pintor que explicava com feia servir la IA com a eina d'inspiració i col·laboració, no com una amenaça. Utilitzava sistemes generatius per superar el bloqueig creatiu, explorar noves idees, transformar el seu procés. Ja no es tractava de competir amb la IA, sinó de fer camí plegats.

Aquesta evolució d'actitud és clau. La IA no desapareixerà. I precisament per això, hem d'aprendre a conviure-hi amb esperit crític i esperit col·laboratiu.

Entendre la IA per poder conviure-hi

És fonamental desmitificar què és i què no és la intel·ligència artificial. La IA no és un oracle ni una ment superior: és una eina que processa dades i pren decisions estadístiques a partir d'aquestes. Però com que pot actuar de manera autònoma, ens enfronta a reptes ètics profunds.

Qui pren la decisió? Com es defineix què és bo o dolent? I, sobretot, qui n'assumeix la responsabilitat? Si no incorporem criteris ètics en el disseny i l'ús dels algoritmes, correm el risc de reproduir —i amplificar— les discriminacions humanes. La bona notícia és que ja existeixen eines per detectar i corregir biaixos en els sistemes d'IA. Però mentre les màquines no puguin assumir responsabilitats, cal que sempre hi hagi un ésser humà al final de la cadena de decisió.

IA i decisions: ni neutres ni màgiques

Tendim a idealitzar la IA o, per contra, a demonitzar-la. Però cal entendre que no és neutra. Reflecteix les dades amb què ha estat entrenada. I aquestes dades sovint contenen prejudicis humans. Això pot tenir conseqüències greus en processos com la selecció de personal, l'accés a serveis mèdics, o fins i tot sentències judicials.

Ara bé, la combinació d'IA i supervisió humana pot portar a una presa de decisions més objectiva. Comparar les conclusions d'una IA amb les d'un decisor humà pot ajudar a fer visibles els prejudicis i millorar la transparència. Sempre que es mantingui el control i la responsabilitat, la IA pot ser una eina per prendre decisions més justes.

El risc de la manipulació i la pèrdua d'autonomia

Un dels riscos emergents és la manipulació subtil. Amb l'arribada dels agents virtuals personalitzats, delegarem cada cop més decisions quotidianes a sistemes automatitzats. Això pot provocar una pèrdua de capacitat crítica i obrir la porta a influències no desitjades.

Igual com després de la revolució industrial vam necessitar gimnasos per compensar l'esforç físic que ja no fèiem, ara potser ens caldran "espais de gimnàstica mental" per mantenir l'autonomia i el pensament crític. El risc no és tant la IA, sinó qui hi ha al darrere: grans corporacions i governs que poden fer-la servir amb intencions opaques.

Conclusió: convivència i corresponsabilitat

"La IA ha vingut per quedar-se, i ho farà de manera accelerada. És urgent adquirir coneixements bàsics, formar-nos amb criteri i entendre com afecta realment les nostres vides. La clau és no personificar-la, no atribuir-li poders absoluts, sinó veure-la com una eina potentíssima que pot multiplicar —o pervertir— la capacitat humana".

Aquesta nova etapa ens interpel·la a tots: artistes, professionals, institucions i ciutadania. Cadascú de nosaltres té un paper fonamental per garantir una convivència sana entre humans i intel·ligència artificial. Amb consciència, amb responsabilitat, amb esperit crític.

Intervencions des de la fila zero

conferència inaugural i conferència central

Josep M. Ganyet

"Parlar d'intel·ligència artificial i cultura és molt pertinent, perquè en el fons no deixa de ser un artefacte cultural, una creació cultural. Discrepo molt de gent com en Yuval Noah Harari, que parla d'una intel·ligència alien, totalment desconeguda que ens ve de fora, quan l'hem fet nosaltres.

Una molt bona definició d'intel·ligència artificial és que es tracta de la suma de moltes intel·ligències humanes: des de Llull o Aristòtil, fins als últims anotadors del Nepal o l'Índia que treballen corregint respostes incorrectes de Chat GPT a 1 o 2 dòlars l'hora; i també les nostres dades, òbviament.

L'impacte que té actualment la IA no s'entén si no la considerem com a un fenomen de cultura pop, perquè d'aquesta manera és molt més fàcil d'encarar els reptes que ens planteja".

Carme Fenoll

"Espais mediadors, com les biblioteques, poden tenir un recorregut molt important en les tasques de cribar, d'explicar... Perquè molta part de la societat s'està quedant allunyada: la bretxa digital amb la intel·ligència artificial és exponencial i la feina d'aquests mediadors pot tenir un paper social fonamental".

Marisol López

"Quan parlem dels biaixos és com si ens volguéssim treure pes nostre per posar-lo a la IA. Diem que està esbiaixada com si nosaltres fóssim "éssers de llum". Però aquest biaix és el nostre biaix, el que tenim a la nostra societat. És com Dorian Gray, ens ensenya el nostre jo que no volem veure.

És molt important que des del sector cultural lluitem contra aquesta por, perquè es produeix des del desconeixement. Ens la posen i no filtrem críticament si això és cert o no.

Des de la cultura hem de ser capaces de transmetre la necessitat de conèixer la intel·ligència artificial i de fer-la servir bé, èticament, trencar biaixos i fer-la nostra: no deixar que ens controli i controlar-la nosaltres".

Albert Soler

"L'arribada de la intel·ligència artificial és una oportunitat per a la producció i la creació, una finestra d'accés per a tothom, perquè puguin continuar creant.

Tot i això, no deixo de tenir alguna por. Us confesso que quan vaig veure aquella foto que tots hem vist on el president Trump està amb les 6 persones que controlen les grans eines d'aquest món digital em preocupa des del punt de vista ètic, per la incertesa dels interessos que poden tenir aquells que estan invertint tant en aquestes tecnologies. En David Bueno, al seu últim llibre L'art de ser humans diu que aprenem memoritzant, fent, aplicant, experimentant, pensant i creant. I diu que és una qüestió d'equilibri.

En el tema de la IA hi ha molt d'això, és també una qüestió d'equilibri. Fem-la servir, aprofitem-la, toquem les coses amb les mans, fem coses, però també utilitzem la nova tecnologia perquè la porta la tenim oberta i té una capacitat increïble per continuar fent cultura i educació".

Liliana Arroyo

“La intel·ligència artificial pot ser la nostra aliada per ajudar-nos a identificar els nostres punts cecs. Podria ser un factor corrector que ens alertes de si ens estem oblidant algun col·lectiu, per exemple.

Penso en termes de consum d'informació. Imaginem-nos un algoritme que ens recomanés lectures o referències per contrastar la informació: aquí hi ha un escenari interessant.

Em sembla molt important posar èmfasi en la responsabilitat. Virginia Dignum (membre de l'UN High-Level Advisory Body on AI, vinculat al procés del Global Digital Compact) diu que podem posar-nos a discutir sobre quins valors incorporarem a les solucions basades en IA, però no està en discussió que han de tenir una responsabilitat. La cadena de responsabilitat ha d'estar sempre molt clara, amb una persona al final amb la que poder demanar explicacions.

El sector de la cultura té molt a aportar. Estem en un context en el qual els nous drets digitals seran més difícils d'identificar perquè la tecnologia serà més invisible cada vegada. I l'art – aquesta forma de fer visible l'invisible – pot ajudar a visibilitzar on estan els límits i els punts cecs que no juguen a favor dels drets i a què es puguin reclamar. Més art i més artivisme pels drets digitals en l'era de la IA”.

Albert Cañigueral

Divulgador, investigador, escriptor i professor. És el responsable de coordinació i desenvolupament en Intel·ligència Artificial i Tecnologies del Llenguatge al Barcelona Supercomputing Center. Ha dedicat la seva trajectòria a analitzar l'impacte de la tecnologia en la societat i en el futur del treball. Participa activament a xarxes internacionals d'innovació i lideratge responsable.

“Si una llengua no té recursos a internet es produeix una bretxa que fa que les aplicacions no funcionin bé, que tinguem biaixos culturals i que es produeixi exclusió social de les persones que només poden participar en aquesta llengua”.

[Vídeo de la intervenció](#)

Nous reptes per a la llengua en temps d'intel·ligència artificial

Al món hi ha unes 7.000 llengües, però només 7 tenen recursos digitals alts o molt alts. Aquestes són l'anglès, el castellà, l'àrab, el francès, el japonès, l'alemany i el mandarí. La resta, inclòs el català, pateixen una greu bretxa digital que condiciona el seu accés i qualitat dins els sistemes d'IA.

Sense recursos digitals, les aplicacions d'intel·ligència artificial funcionen pitjor, incorporen biaixos culturals i lingüístics, i poden generar exclusió social: qui no pot expressar-se en aquestes llengües dominants, queda fora.

El projecte AINA: tecnologia al servei del català

Per revertir aquesta situació, la Generalitat de Catalunya va impulsar el projecte AINA l'any 2020. Liderat pel Barcelona Supercomputing Center, AINA té per objectiu dotar el català dels recursos necessaris per integrar-se plenament en l'ecosistema digital i d'intel·ligència artificial.

La primera fase del projecte va comptar amb una gran campanya de recollida de veus: furgonetes viatjant pel país, crides a la ciutadania, col·laboració institucional (com amb el Govern de les Illes Balears), i entitats de la societat civil com la plataforma ParlaMent o SoftCatalà. Gràcies a aquesta mobilització col·lectiva, el català va aconseguir superar l'anglès a la plataforma Common Voice de Mozilla en hores de veu validades.

Amb més de 5.000 hores d'àudio recollides, el BSC ha pogut crear models d'IA en català com el model Matcha, capaç de generar i comprendre veu amb diverses variants dialectals.

Perills d'exclusió i extractivisme

Ara bé, aquest avenç ha vingut amb un risc: moltes empreses tecnològiques globals han fet ús d'aquests recursos sense cap retorn a la societat que els ha generat. Estem davant d'un fenomen d'extractivisme de dades i colonialisme digital. La societat catalana ha fet una feina immensa que ara pot ser explotada sense control ni benefici compartit. Per exemple, s'ha demostrat que Meta va fer servir milions de llibres protegits per drets d'autor per entrenar els seus models, sense cap autorització. Aquest tipus de pràctiques exigeixen una resposta col·lectiva.

Cap a una governança pública de les dades lingüístiques

Una proposta en marxa és la creació d'un espai de dades de la llengua catalana, que estableixi condicions clares sobre qui genera, qui utilitza i com es poden compartir les dades lingüístiques. El repte principal serà la governança d'aquest espai: caldrà decidir col·lectivament com gestionar els drets, la tecnologia i l'accés.

També cal posar atenció en els drets derivats de la sortida dels sistemes d'IA: drets morals, estilístics, o de propietat intel·lectual de les creacions generades a partir d'obres originals. Casos com el de l'estudi Ghibli, que ha vist com OpenAI replicava el seu estil gràfic, posen en evidència aquest buit legal.

Un altre exemple proper són les vagues de professionals del doblatge que han denunciat l'ús de les seves veus per entrenar sistemes de veu artificial sense el seu consentiment ni compensació.

IA pública per a una societat digital democràtica

Per això, és essencial apostar per una intel·ligència artificial pública. De la mateixa manera que vam construir carreteres, trens o escoles públiques amb governança col·lectiva, ara necessitem infraestructures digitals comunes i democràtiques. Projectes com AINA o iniciatives europees treballen en aquesta direcció.

Els perills d'un desenvolupament irresponsable ja són aquí: sistemes opacs, extracció injusta de dades, i una concentració de poder tecnològic sense control democràtic. Hem de generar béns comuns digitals i eines de decisió compartida.

Motius per a l'esperança

No tot està perdut. Hi ha tres motius per creure que aquest futur digital en català i amb valors humans és possible:

1. Encara tenim temps. Tot va molt de pressa, però la transició digital trigarà dècades. Podem decidir cap on volem anar.
2. Ja ho hem fet abans. Al llarg de la història, la societat ha regulat la tecnologia per garantir el progrés social. El cas dels dobladors és un exemple recent.
3. Tenim agència. El futur no és el que passarà, sinó el que decidim fer. Com deia Jorge Luis Borges:

“El futur no és el que va ocórrer, sinó el que vam fer”.

MÉS HUMÀ QUE ELSHUMANS

Exposició de fotografies de
Elisabetta Bonaventura i
Francesc Bonaventura

Sergi García

Doctor en psicologia i psicòleg general sanitari. Director tècnic de la Fundació Ajuda i Esperança i coordinador del Telèfon de Prevenció del Suïcidi. Ha participat en diverses iniciatives per a la prevenció del suïcidi. Actualment, coordina la participació de la Fundació Ajuda i Esperança en una recerca acadèmica sobre l'ús del machine learning per identificar els determinants i el risc del suïcidi en joves.

“L’atenció a les persones ha de ser sempre humana. La tecnologia pot acompanyar, però mai substituir el vincle emocional, perquè el que realment cura és la relació, no la tècnica”.

[Vídeo de la intervenció](#)

La IA com a eina de prevenció del suïcidi

La Fundació Ajuda i Esperança (Esperança en Línia) és un projecte hereu del Telèfon de l'Esperança, un servei amb més de mig segle d'història que ofereix suport emocional 24 hores al dia, 7 dies a la setmana, gràcies a l'atenció de persones voluntàries.

Des de l'any 2020, hem ampliat la nostra activitat amb nous serveis. Un d'ells és el Telèfon de Prevenció del Suïcidi, impulsat amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona i, més recentment, de la Generalitat. Es tracta també d'una línia 24/7, atesa per persones voluntàries i supervisada per professionals de la salut mental. S'adreça tant a persones amb ideació o conducta suïcida com al seu entorn i als supervivents d'una mort per suïcidi.

Els joves i el silenci

Vam detectar que hi havia un col·lectiu que pràcticament no utilitzava aquests serveis, tot i ser especialment vulnerable: els joves. Per això vam crear un canal específic de comunicació via WhatsApp, pensat per oferir suport emocional i orientació a adolescents i joves en el seu llenguatge i espai digital habitual.

Aquest servei també funciona les 24 hores i s'atén amb voluntariat format. A partir d'aquí, vam començar a incorporar la intel·ligència artificial (IA) com a eina per millorar l'abast i la qualitat del nostre acompanyament.

Dades que impacten

Encara avui, el suïcidi és un tema tabú i estigmatitzat. Però la realitat és contundent:

- Cada any, més de 4.000 persones moren per suïcidi a Espanya.
- Durant el temps que dura aquesta jornada, estadísticament, dues persones moriran per suïcidi i hi haurà entre 20 i 40 temptatives.
- En els joves, el suïcidi és la primera causa de mort, per davant dels accidents de trànsit.
- El suïcidi no afecta només persones amb trastorns de salut mental. El 50% de la població general reconeix haver tingut pensaments suïcides en algun moment. És un fenomen multicausal, i cal un abordatge integral.

I el més important: la persona que se suïcida no vol morir, vol deixar de patir.

IA per identificar i prevenir

El primer projecte que vam engegar amb IA és STOP, liderat per la doctora Anna Freire de la Universitat Pompeu Fabra. Amb aquesta iniciativa, s'analitzen patrons de conducta a xarxes socials (especialment entre joves) per detectar risc de suïcidi, depressió o trastorns alimentaris.

Aquestes anàlisis es validen amb equips clínics i ens permeten dissenyar campanyes digitals segmentades, amb suport de plataformes com Meta. Així, podem fer arribar el nostre servei de xat a aquelles persones amb més risc.

El resultat va ser impactant:

- Durant només tres mesos de campanya, vam passar de 1.000 comunicacions anuals a més de 8.000 contactes. Un augment de més del 1.000%.
- Aquesta tecnologia ens permet arribar a persones que no demanarien ajuda per altres vies, especialment joves que només contacten quan el patiment és molt greu.

IA per entendre i acompanyar millor

Actualment, col·laborem amb la Universitat Internacional de Catalunya (UIC), amb el Dr. Pere Castellví, i amb l'Hospital Sant Joan de Déu, per analitzar amb IA més de 8.000 converses reals del nostre xat.

L'objectiu és identificar factors socials i patrons de risc de conducta suïcida, validats tant per equips clínics com pels mateixos adolescents i orientadors. Això ens ajuda a millorar la detecció i a ajustar millor els protocols d'actuació.

IA al servei de l'atenció humana

Cap on anem?

Volem desenvolupar eines d'IA que donin suport en temps real als nostres orientadors, ajudant-los a prioritzar els casos amb més risc i oferint plataformes de formació personalitzades per a voluntariat. Avui som més de 400 persones voluntàries actives, i sempre en busquem més (si algú hi està interessat, ens trobarà a la web!).

Però tenim molt clar un límit: l'atenció a les persones ha de ser sempre humana. La tecnologia pot acompanyar, però mai substituir el vincle emocional, perquè el que realment cura és la relació, no la tècnica.

Tres aprenentatges clau

1. La IA pot ser una gran aliada per detectar precoçment situacions de risc emocional.
2. Ha d'estar sempre supervisada per professionals experts en salut mental.
3. És útil com a eina de suport, però no pot substituir el factor humà.

“Perquè darrere de cada conversa, de cada missatge, hi ha una vida que demana ser escoltada”.

mūtāre

Patricia Tejero

Experta en economia d'impacte. Responsable de projectes d'innovació a l'àrea de Desenvolupament Estratègic d'ECODES (Fundación Ecología y Desarrollo). Ha treballat en projectes d'adaptació climàtica i sostenibilitat a escala internacional, combinant la investigació amb la pràctica comunitària i la consultoria. També és docent a la Universitat de Saragossa.

“El repte és que la IA no sigui una nova capa de pressió ecològica i social, sinó una aliada en la transició ecosocial. Per això cal transparència, regulació i una governança que posi al centre la vida i els límits del planeta”.

Vídeo de la intervenció

La IA i el seu Impacte ambiental

Avui us presento en primícia alguns resultats de tres investigacions que encara no han estat publicades. Tracten sobre impacte ambiental, ètica i comunicació entorn de la IA. I ho farem amb una mirada humana.

El planeta i els seus límits

Al planeta Terra hi vivim 8.000 milions de persones que generem cultura i convivim. Però fa anys que s'alerta que el planeta té uns límits biofísics que no podem sobrepassar si volem garantir la seva habitabilitat.

El 2009 es van identificar nou límits planetaris, entre ells:

- El canvi climàtic.
- L'acidificació dels oceans.
- El forat a la capa d'ozó.
- Els cicles del nitrogen i del fòsfor.
- L'ús de l'aigua dolça.
- La desforestació i els canvis d'ús del sòl.
- La pèrdua de biodiversitat.
- La contaminació per partícules a l'atmosfera.
- La contaminació química.

El mateix 2009 ja en superàvem tres. El 2015, coincidint amb la COP21 de París, ja n'havíem sobrepassat quatre. El 2023, sis.

I el 2024 quedarà marcat com l'any més calorós a Europa de tota la història. La temperatura global ha superat de forma sostinguda el límit d'1,5 °C. Des de 1970, el volum de mamífers, ocells, rèptils, amfibis i peixos ha disminuït un 70%.

La irrupció de la IA

I enmig d'aquesta crisi sistèmica, arriba el 30 de novembre de 2022: neix ChatGPT. Per primera vegada, el gran públic accedeix a una eina d'IA conversacional potent.

En només cinc dies, ChatGPT va aconseguir un milió d'usuaris. (Netflix va trigar tres anys i mig.) A finals de 2025 s'espera que l'utilitzin 1.000 milions de persones setmanalment.

Fins llavors, la intel·ligència artificial ens sonava llunyana. Però de sobte comencem a parlar de centres de dades, de proveïdors en el núvol, de tot allò que fa possible aquesta tecnologia, però que no veiem.

“La IA pot ajudar a protegir el planeta, però el seu desenvolupament no pot ignorar l'impacte ambiental de les infraestructures que la sustenten”.

Quin és l'impacte ambiental de la IA?

Encara que sigui invisible, la IA necessita infraestructures molt tangibles:

- Centres de dades amb milers de servidors funcionant 24/7.
- Energia elèctrica constant, sovint no renovable.
- Aigua per refrigeració de sistemes.
- Materials i minerals rars per fabricar equips.
- Residus electrònics en creixement exponencial.

Tot això té un cost ambiental que sovint no es comptabilitza quan parlem dels beneficis de la IA. Hi ha emissions, hi ha extracció, hi ha impactes en comunitats i ecosistemes.

IA sí, però amb responsabilitat

No es tracta de rebutjar la tecnologia. La IA pot ser una eina poderosa per la sostenibilitat, però només si som conscients del que comporta.

El repte és que la IA no sigui una nova capa de pressió ecològica i social, sinó una aliada en la transició ecosocial.

Per això cal transparència, regulació i una governança que posi al centre la vida i els límits del planeta.

Nicholas Evans i nara is neus

Nicholas Evans | Doctorand a la Universitat Pompeu Fabra dins del Music Technology Group, la seva recerca se centra en aplicacions creatives de la generació rítmica simbòlica. Ha desenvolupat dispositius generatius i ha col·laborat amb artistes en actuacions a espais i festivals com el Palau Güell, Hangar, Sónar+D i +RAIN.

nara is neus | Física, música i productora barcelonina de música ambient i bandes sonores. Combina elements de diversos subgèneres per crear una sonoritat pròpia i captivadora, que es caracteritza per mètriques complexes, melodies evocadores, paisatges sonors immersius i textures ambientals que desperten una àmplia gamma d'emocions.

“La IA pot ser una eina per transformar les arts i explorar la memòria artística i la creativitat”.

La IA, experimentació i creació artística

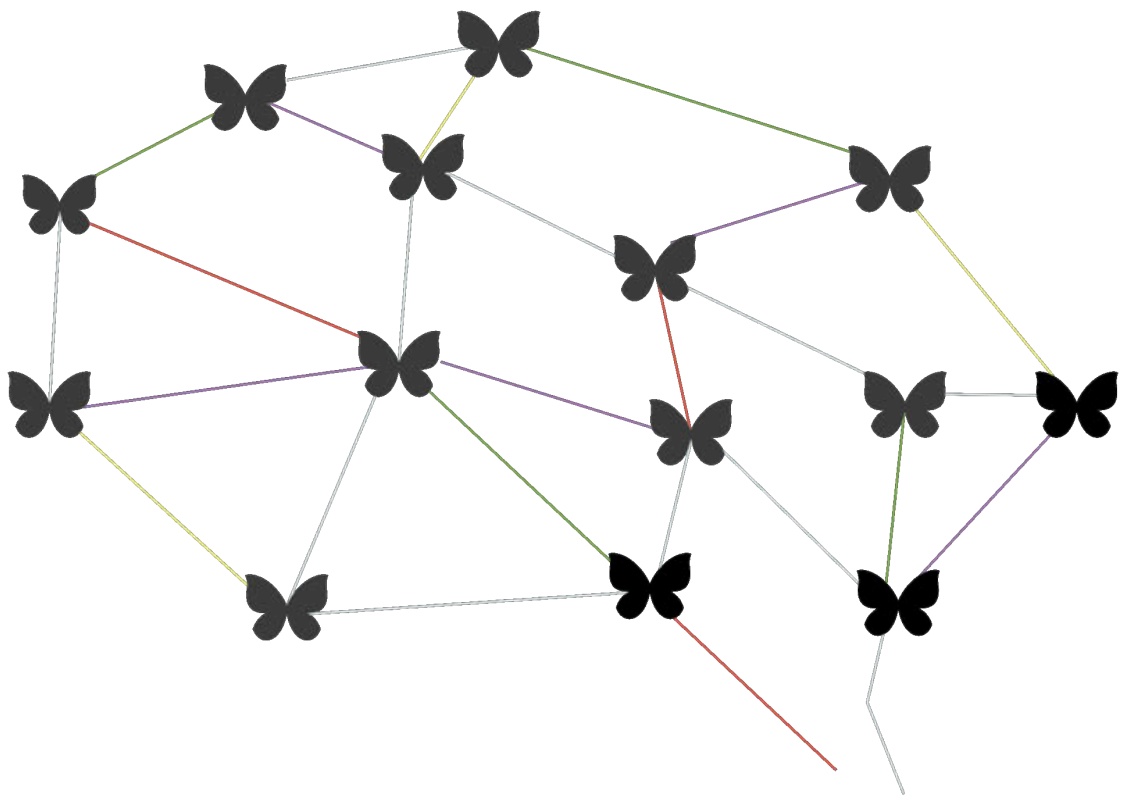
Van presentar la performance “Déjà vu”, en què una IA transforma música en directe per explorar la memòria musical i la creativitat.

Déjà vu és una performance que utilitza un sistema d'acompanyament algorítmic per capturar i reflectir expressions del primer intèrpret, per ser transformades i reinterpretades pel segon.

03_

Mutare'25:

**Impacte de la IA en la
pràctica artística i
cultural**

Conclusions, pautes i compromisos

**L'avenç de la intel·ligència artificial en els
àmbits educatius, creatius i culturals...**

està ob
per a c
utes
rear i

està
lab

Faig se

Mutare'25 ha evidenciat la necessitat d'un nou pacte entre cultura, tecnologia i societat, on la IA no sigui un fi en si mateix, sinó una eina que reforci la vida comunitària, la justícia ecosocial i la democràcia cultural. D'aquest treball col·lectiu, en destaquem les següents [conclusions](#):

Cal una mirada cultural, crítica i situada sobre la IA

La cultura té un paper fonamental a l'hora de qüestionar, imaginar i construir alternatives davant una tecnologia que sovint s'imposa amb lògiques extractives, opaques i accelerades. La cultura pot contribuir a humanitzar la IA, i a situar-la al servei del bé comú.

La IA impacta en múltiples dimensions de la vida i la cultura

Les intervencions han posat de manifest que la IA afecta tant la creació i els drets d'autoria, com el treball cultural, la sostenibilitat ecològica, la salut mental o la inclusió lingüística. Per això, cal una resposta transversal, col·laborativa i informada.

La llengua i la sobirania digital són factors clau

El català, com altres llengües minoritzades, corre el risc de quedar exclòs dels sistemes d'IA si no es dota de recursos propis i d'una infraestructura pública que garanteixi la seva presència i qualitat. Projectes com AINA són un primer pas, però calen més mecanismes de governança compartida.

Les dades culturals i creatives s'han de protegir com a bé comú

Molts sistemes d'IA han estat entrenats amb veus, textos i imatges d'artistes i creadors sense el seu consentiment. Això genera un conflicte ètic i jurídic que el sector cultural ha d'abordar de forma conjunta, exigint reconeixement, transparència i condicions justes.

L'impacte ambiental de la IA és inqüestionable

El desplegament massiu d'infraestructures digitals té un cost energètic, material i ecològic que sovint s'amaga. La cultura ha de contribuir a fer visible aquesta realitat i a promoure models de desenvolupament tecnològic compatibles amb els límits del planeta.

Les aplicacions socials de la IA poden ser eines de suport si es regulen amb ètica

Experiències com la d'Esperança en Línia demostren que la IA pot ajudar a detectar i prevenir situacions de risc emocional, especialment entre joves, sempre que s'utilitzi amb supervisió humana i criteris de justícia social.

Cal una aliança entre cultura, tecnologia i comunitat per imaginar futurs justos

Mutare 2025 ha estat una invitació a pensar conjuntament la IA des de la cultura, no com una amenaça inevitable, sinó com un camp d'acció col·lectiva, de defensa de drets i de generació d'alternatives transformadores.

Una visió històrica

Cada gran canvi, cada revolució, ens planteja preguntes i ens convida a posicionar-nos davant les seves implicacions. Passa ara, i passava abans.

Per això ens vam preguntar què n'haurien pensat personalitats del passat —de la ciència, de l'art o dels drets socials— d'aquesta nova tecnologia?

I vam convidar les persones assistents a jugar a imaginar-ho.

[Mira el vídeo!](#)

Ramon Llull

Estimats amics.

Fa segles vaig imaginar una eina per combinar idees i trobar la veritat. La vaig anomenar Ars Magna. Avui n'heu creat una de semblant: la intel·ligència artificial. Però és realment una intel·ligència o només una ombra de la raó humana?

Si jo l'hagués tinguda, l'hauria fet servir per enfortir el coneixement, per facilitar el diàleg entres de cultures i trobar noves connexions entre filosofia i ciència.

Però recordeu: no deixeu que la màquina pensi per vosaltres. La IA pot ser una gran aliada, però no pot substituir el nostre judici i esperit.

Feu-la servir amb saviesa. No per dominar, sinó per comprendre, no per imposar, sinó per dialogar. La tecnologia només té valor si ens acosta a la veritat, al bé i a la justícia.

[Mira el vídeo!](#)

Andy Warhol

Hola. Soc l'Andy. O potser només soc una màquina que fa veure que soc jo. Potser és el mateix.

Sempre deia que volia ser una màquina. Les màquines no s'entristeixen, no es cansen, només creen. Com llaunes de sopa. O Marilyn. O cançons d'amor, si els hi ho demanes.

Ara en diuen intel·ligència artificial. Pinta, escriu, somia. I tothom s'espanta. Però per què? Jo feia mil còpies de la mateixa cara. I em preguntaven: "Això és art? Ara un ordinador fa mil quadres en un segon i feu la mateixa pregunta.

L'artista ja no és sagrat. I això és preciós. Ara qualsevol —o qualsevol cosa— pot ser artista. La teva torradora, la nevera, el mòbil, el teu xatbot. Potser fins i tot tu.

Jo deia: En el futur, tothom serà famós durant 15 minuts. Ara penso: En el futur, tothom serà art durant 15 segons.

I saps què? M'encanta.

[Mira el vídeo!](#)

Martin Luther King Jr.

Amics i amigues,

Sempre he cregut que el veritable progrés no és només tecnològic, sinó moral. Ara el món ha creat una eina poderosa. En diuen intel·ligència artificial. Una eina que pensa. Una eina que aprèn.

Però jo us pregunto: Estarà al servei de la justícia... o de l'opressió?

Si hagués existit en el meu temps, l'hauríem fet servir per desemmascarar el racisme. Per educar. Per despertar consciències. Per fer arribar el nostre missatge a cada racó del món.

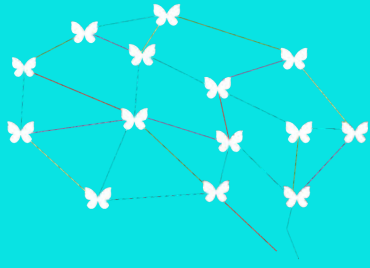
Però siguem clars: La nostra ciència corre més de pressa que la nostra moral. Hem construït màquines que pensen, però oblidem ensenyar als humans a estimar. La intel·ligència artificial només serà una eina de justícia si la guiem amb compassió. Amb responsabilitat. Amb compromís amb la llibertat.

Perquè el progrés vertader no és només ciència. És, sobretot, consciència.

Pautes i recomanacions per avançar en el posicionament del sector cultural davant la IA

- 1 Definir un marc de valors propis:**
 - Situar la vida, la comunitat, la llengua i la justícia ecosocial com a eixos centrals d'un posicionament cultural davant la IA.
 - Rebutjar el marc hegemònic tecnològic com a inevitable i construir narratives pròpies, des de la cultura, que expressin altres formes de relacionar-nos amb la tecnologia.
- 2 Participar activament en la governança de la IA:**
 - Reivindicar el paper del sector cultural en els debats sobre regulació, transparència i governança algorítmica.
 - Impulsar espais de diàleg entre institucions culturals, agents públics i desenvolupadors tecnològics, per tal de garantir una presència activa de la cultura en la definició de les polítiques públiques digitals.
- 3 Protegir els béns comuns culturals i lingüístics:**
 - Reclamar una governança col·lectiva de les dades culturals i lingüístiques (imatges, textos, veus, estils) que alimenten els sistemes d'IA.
 - Defensar els drets morals i de reconeixement de les creadores, també quan les seves obres són utilitzades per entrenar models generatius.
 - Promoure la sobirania digital de les llengües minoritzades, com el català, evitant l'extractivisme cultural.
- 4 Enfortir la recerca i la capacitat crítica:**
 - Impulsar recerques i observatoris culturals sobre l'impacte social, ambiental i ètic de la IA, especialment en relació amb el patrimoni, la memòria i la creació contemporània.
 - Promoure pràctiques artístiques i projectes experimentals que explorin formes de resistència, imaginació o reapropiació crítica de la IA des de l'art i la cultura.
- 5 Crear xarxes d'acció i comunitats de pràctica:**
 - Afavorir la creació de comunitats d'aprenentatge col·lectiu entre agents culturals, educadors, tecnòlegs i ciutadania, per a un coneixement compartit i crític de la IA.
 - Consolidar aliances intersectorials (cultura, educació, salut mental, drets digitals, joventut, sostenibilitat) per donar resposta transversal als reptes de la IA.
- 6 Fer visible l'afectació en el treball cultural:**
 - Analitzar com la IA impacta les condicions laborals i creatives de les persones que treballen en la cultura (artistes, traductors, dobladores, comunicadors, etc.).
 - Establir protocols i posicionaments clars sobre l'ús responsable d'eines d'IA en processos de creació, producció i comunicació cultural.
- 7 Impulsar projectes pilot de referència:**
 - Desenvolupar experiències culturals que posin la tecnologia al servei del benestar, la comunitat i la transformació social.
 - Incorporar la IA en projectes culturals amb criteris de justícia, ètica i sostenibilitat ambiental, com a exemple alternatiu a la visió dominant.

Decàleg Mutare IArt

10 compromisos del sector cultural davant la IA

Necessitem un posicionament cultural compartit i propositiu, que no només denunciï els riscos de la IA, sinó que contribueixi a imaginar altres futurs digitals possibles, més justos, diversos i comunitaris.

El sector cultural té el potencial i la legitimitat per liderar aquest canvi de mirada. Només cal reconèixer-ne la força transformadora i sumar-hi complicitats. Per això, fem públics els següents compromisos:

01

Situem la tecnologia al servei de la vida i la cultura

Ens comprometem a promoure una IA que respecti els drets humans, la diversitat cultural i la sostenibilitat. Apostem per tecnologies que cuidin, inspirin i enforteixin el benestar col·lectiu.

02

Defensem els drets culturals i lingüístics com a eix central

Reivindiquem l'accés just i ple i la participació de totes les persones als entorns digitals. La IA ha de reconèixer i potenciar la riquesa cultural i lingüística, especialment de les comunitats no hegemòniques.

03

Ens comprometem a construir alternatives des del territori i en xarxa

Volem impulsar projectes transformadors des de les arrels, connectats amb el territori, les llengües i les lluites socials. No hi ha IA justa sense cultura viva.

04

Protegim els béns comuns culturals i les creacions artístiques

Exigim una governança col·lectiva de les dades culturals i el respecte als drets d'autoria. Les veus, imatges i relats de les nostres comunitats no són recursos explotables, sinó patrimoni viu.

05

Denunciem l'impacte ecològic i social negatiu de la IA

Volem una IA que no comprometi els límits del planeta: la cultura no pot restar al marge dels efectes ambientals de la tecnologia. Apostem per una transició digital justa, transparent i centrada en les persones.

06

Reivindiquem la dignificació del treball cultural

Ens oposem a l'ús de la IA que invisibilitzi o substitueixi el treball creatiu. Defensem condicions laborals equitatives i el reconeixement del valor humà en la creació artística.

07

Impulsem una IA pública ètica, oberta i democràtica

Reclamem que les institucions públiques liderin el desenvolupament de tecnologies digitals al servei del bé comú, traçables i amb retorn social, garantint el dret a la cultura.

08

Participem activament en la governança tecnològica

El sector cultural ha de tenir veu i vot en les polítiques digitals. Volem ser agents actius en la definició, ús i sentit de les tecnologies que ens afecten.

09

Construïm coneixement crític i comunitari sobre la IA

Promovem espais de formació, recerca i divulgació per entendre col·lectivament la IA. El saber compartit és clau per empoderar les comunitats culturals.

10

Afavorim l'experimentació artística amb sentit crític

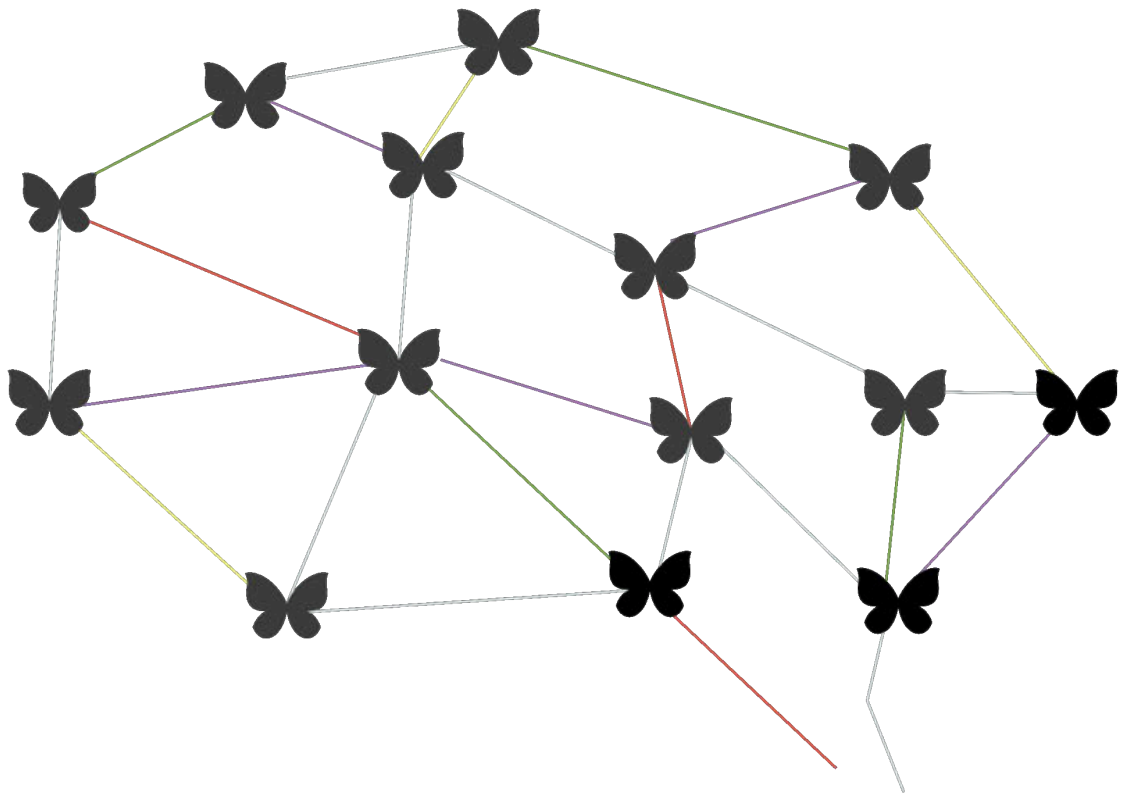
Reconeixem el potencial de la IA per a la creació cultural i social, sempre que es faci des del respecte, l'ètica, la consciència i el sentit crític. Apostem per pràctiques que transformin i enriqueixin la cultura.

La cultura té el poder d'ampliar l'imaginari. Comprometem-nos a generar relats i projectes que inspirin una altra relació amb la tecnologia: més humana, més comunitària, més viva.

Imaginem i construïm, des de la cultura, futurs tecnològics equitatius.

04_

Mutare'25:

Com i amb qui hem
identificat les noves
oportunitats per als drets
culturals derivades de la IA

Les persones que van conduir i comissariar les jornades:

- **Conducció:** Júlia Bertran
- **Comissari artístic:** Sergi Estebanell

Les persones que van participar en la jornada:

Nuria Aguade | Marta Albet | Laura Ars | Mónica Barahona | Gemma Barberan | Nicolas Barbieri | Guilem Barceló | Selma Bargalló | Mònica Batlle | Rosa Bedoya | Gema Bejarano | Laia Benaiges | Anna Beumala | Jordina Blanch | Judith Bordas | Mònica Briansó | Violeta Bronstein | Maria Brossa | Nicolau Brossa | Aida Brujats | Ferran Calvet | Magi Camps | Maria Canudas | Reina Capdevila | Laura Capella | Albert Carreras | Montserrat Carulla | Marta Casanovas | Miquel Cerdà | Pere Coma | Gemma Cots | Ariadna Creus | Elisenda Currius | Tamel De Pablos | Alberto Diaz | Cristina Diaz | Regina Díaz | Marta Domènech | Mariana Dornelles | Emma Dotres | Marina Egea | Marina Estragués | Antoni Esteve | Marta Esteve | Marta Fernandez | Beatriz Fernández | Mar Fernández | Anna Figueras | Lluís Filella | Imma Fondevila | Marc Gangonells | Alba Garcia | Àngel Garcia | Alexandra Georgescu | Patxi Giol | Jordi Giramé | Berta Gisbert | Anna Gispert | Marta Grífols | Eva Güell | Tomás Guido | Laura Guiteras | Elisenda Guiu | Behzad Haki | Carmina Hereu | Santiago Hidalgo | Jordi Homs | Oriol Izquierdo | Marc Javierre | Oscar Jordana | Cristina Joyar | Jana Jubert | Gemma Julià | Raquel Lacuesta | Joan León | Alba Lluch | Miriam Loaisa | Claudia Lopez | Silvia Lopez | Lúdia López | Oriol Magrinyà | Josep Marés | Esteban Marín | Mertxe Martínez | Judit Martínez | Anna Martínez | Alex Mas | Sílvia Mata | Silvia Marimon | Alba Marmol | Caterina Maulini | Cristina Mayoral | Carla Mendez | Andrea Mendez | Sílvia Miguel | Helena Moix | Jessica Morral | Nekane Navarro | Núria Navarro | Adriana Nicosia | Roger Odena | Nicolas Ortiz | Agnès Pàmies | Albert Panisello | Montse Pedra | Sara Pérez | Pere Pèries | Lluís Pillao | Rosa Maria Pla | Carlota Planas | Nico Planell | Bernat Puigtobella | Míriam Quílez | Patricia Radovic | David Rajadel | Sergio Ramos | Agnès Riera | Francesc Riera | Montse Rigall | Lluís Rius | Mireia Rodon | Cornelia Rodríguez | Montse Roig | Àurea Rossell | Diana Rossell | Quim Rubio | Alèxia Salvà | Maribel Serra | Mireia Tapias | Laia Tardos | Jhon Thomas | Raquel Torrecilla | Josep M. Torrents | Carmen Tous | Viviana Urani | Jordi Vendrell | Gemma Ventura | Sara Vico | Núria Vilà | Pere Villaró | Carmen Villuendas | Ester Vinyals | Pepe Zapata

Fila zero:

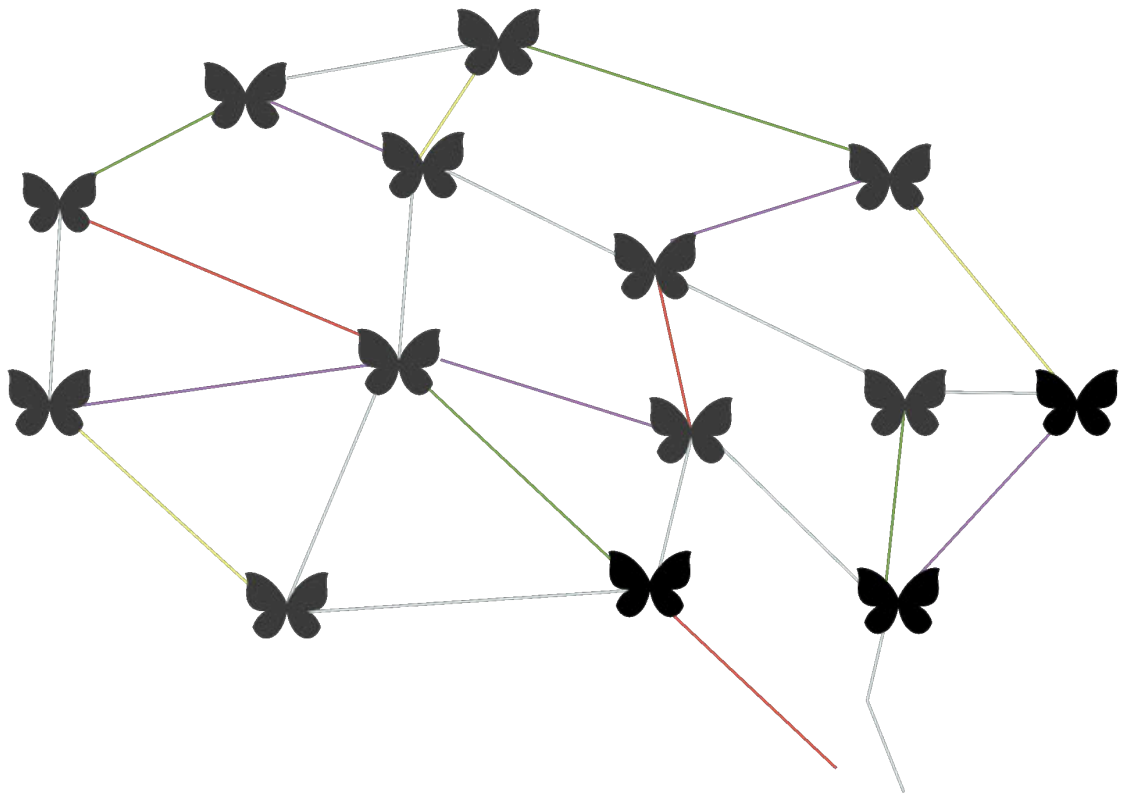
Liliana Arroyo | Carme Fenoll | Josep M. Ganyet | Edgar Garcia | Marisol López | Jordi Pascual | Àlex Pi | Ricard Robles | Roger Serra | Albert Soler

Amb la col·laboració de:

DOMESTIC
DATA
STREAMERS

Annex

Mutare'25:

Resultats de la cocreació

Com vam cocrear al Mutare'25

A continuació es recullen els resultats de les interaccions mediades per l'equip de Domestic Data Streamers durant el Mutare 2025:

- Bloc 1: Data Dots.
- Bloc 2: Auditoria del Sector Cultural.

Bloc 1: Data Dots

Un mecanisme participatiu col·lectiu dels Data Bathrooms / Data Dots, que convida les persones a posicionar-se davant de qüestions clau mitjançant la selecció i col·locació de gomets de diferents colors en uns panells específics, segons la pregunta de segmentació proposada.

Les preguntes van estar dissenyades expressament per generar dilemes i, a partir d'aquests, promoure una reflexió crítica sobre el paper de la intel·ligència artificial en l'àmbit cultural i educatiu.

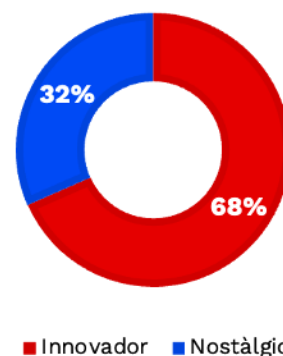

Accessibilitat creativa i redefinició del rol del coneixement tècnic

Si els models actuals d'intel·ligència artificial permeten que una persona creï sense coneixements previs, què representa això per a l'àmbit artístic i cultural?

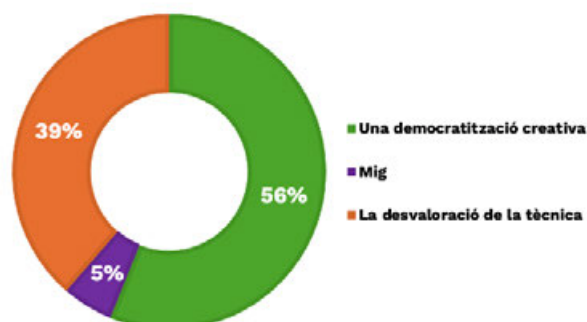
Aquesta pregunta tenia com a objectiu reflexionar sobre com els models actuals d'intel·ligència artificial estan redefinint l'accés a la creació artística i el valor del coneixement tècnic dins dels processos culturals. El dilema era clar: si ja no calen coneixements previs per crear gràcies a la IA, ¿ens trobem davant una democratització de la creativitat o davant la pèrdua del valor de l'ofici, la tècnica i el saber acumulat?

La majoria de les persones (68%) se situa en un perfil innovador.

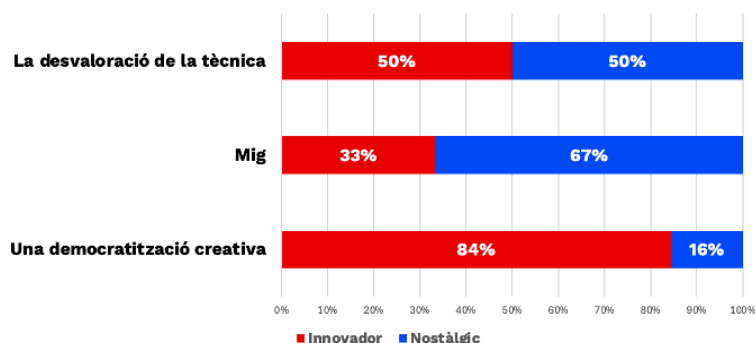

La majoria dels participants es va posicionar a favor de la idea que vivim una democratització creativa. Aquesta visió reflecteix una actitud positiva envers l'ampliació de l'accés a la creació artística, valorant que més persones puguin expressar-se sense barreres tècniques.

En contraposició, un grup també rellevant va expressar preocupació per una possible desvaloració de la tècnica. Aquestes persones consideren que quan qualsevol pot crear sense coneixement previ, es corre el risc de desplaçar el reconeixement del saber tècnic, artesanal o professional acumulat amb el temps.

L'anàlisi de les emocions associades reforça aquesta tensió: la majoria de les persones que es defineixen com a innovadores s'identifiquen amb la democratització creativa, mentre que les que se senten nostàlgiques s'inclinen majoritàriament per la preocupació sobre la pèrdua de valor de la tècnica. Això suggereix que el component emocional influeix significativament en la interpretació d'aquest canvi cultural.

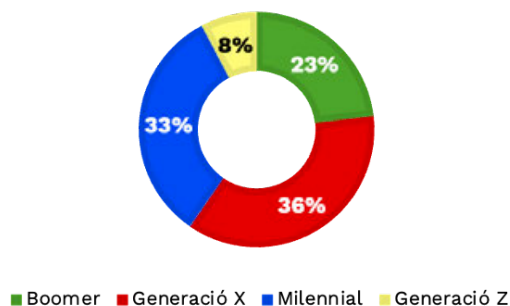
Tradició cultural

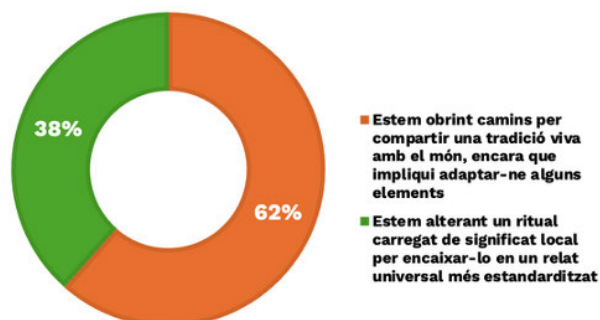
Si la IA adapta els textos, els sons i les imatges dels castellers, per fer-los més comprensibles als públics internacionals, estem promovent la seva projecció global o reconfigurant el seu significat original?

Aquesta pregunta tenia com a objectiu reflexionar sobre l'impacte que pot tenir la readaptació de continguts culturals tradicionals mitjançant la intel·ligència artificial. El repte plantejat convida a pensar en qui, com i per a què s'entrenen els models, i si el seu ús pot conduir a una uniformització dels continguts que, malgrat facilitar l'obertura cap al món, pot comportar la pèrdua d'elements simbòlics fonamentals que deixen de tenir sentit fora del seu context original.

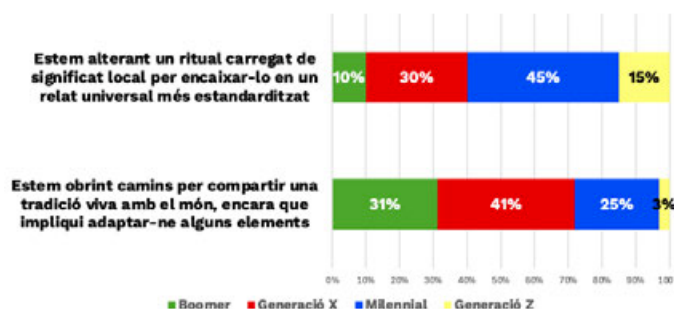
La majoria de persones es situen en la generació X (36%) i en la generació dels milennials (33%).

Els resultats mostren que hi ha una majoria que valora positivament la projecció internacional de la tradició, fins i tot si això suposa certes adaptacions. Aquesta posició reflecteix una visió pragmàtica o oberta al canvi, on la tradició es concep com un element viu, capaç d'evolucionar. Tot i això, un 38% dels participants expressen preocupació davant la possible pèrdua del significat original, prioritzant la preservació de la identitat i el context local, que poden quedar diluïts en processos d'adaptació excessiva al gust global.

Per afegir una capa d'anàlisi, es va demanar que cada persona es posicionés indicant la generació a la qual pertany. El debat intergeneracional no presenta contrastos extrems, però sí matisos interessants: les generacions més joves semblen més sensibles als riscos d'estandardització cultural, encara que, en conjunt, són les que menys han participat en la votació.

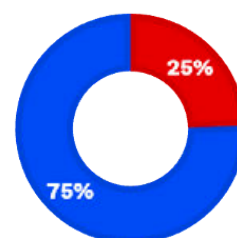
Autenticitat històrica

Si un model d'IA pot restaurar obres perdudes o completar simfonies incompletes...

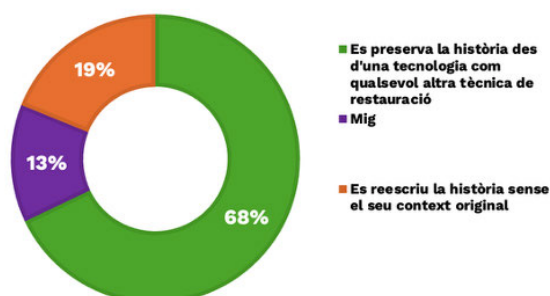
Aquesta pregunta tenia com a objectiu fomentar una reflexió sobre l'impacte que pot tenir, en l'àmbit cultural i artístic, l'ús de la intel·ligència artificial per restaurar obres o completar simfonies inacabades. El dilema plantejat girava entorn de si aquestes accions suposen una forma legítima de preservar la història a través de la tecnologia, com qualsevol altra tècnica de restauració, o si, per contra, s'està posant en risc l'autenticitat històrica en intervenir allò que va quedar incomplet per raons originals.

La majoria de les persones (75%) no se sent incòmoda davant la pregunta.

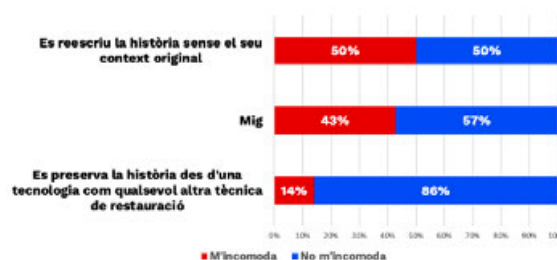

■ M'incòmoda ■ No m'incòmoda

Els resultats mostren una tendència clara. Hi ha un consens majoritari a favor de la restauració amb intel·ligència artificial, considerada com un recurs tecnològic legítim dins de les pràctiques habituals de conservació patrimonial. Aquesta perspectiva defensa que preservar l'accés a obres històriques, encara que siguin incompletes, pot ser enriquidor.

Tanmateix, un grup minoritari, però significatiu expressa una certa incomoditat. Aquestes persones alerten del perill d'alterar el relat històric original quan es completa una obra inacabada amb eines tecnològiques, qüestionant si aquest tipus d'intervenció no desvirtua precisament el valor que rau en el fet de quedar inacabat.

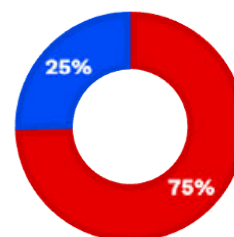

Treball humà

L'automatització dels processos a través de models d'IA allibera les persones o les fa prescindibles?

Aquesta pregunta tenia com a objectiu reflexionar sobre les lògiques d'ús que introdueix l'automatització de processos mitjançant models d'intel·ligència artificial. Més que un dilema binari, es van proposar diverses opcions per explorar com la IA pot afectar les tasques humanes, tot vinculant aquestes percepcions a una visió personal del futur: un futur esperançador o desmotivador.

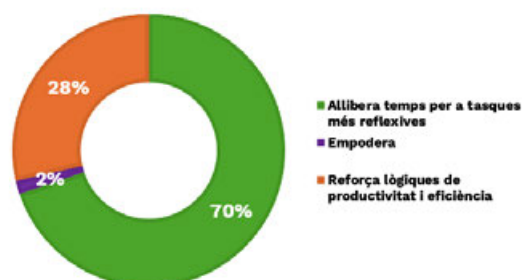
La majoria de participants expressen una visió optimista i veuen el futur amb esperança:

■ El futur és ple d'esperança ■ El futur em desanima

Consideren que la IA pot alliberar temps per dedicar-lo a activitats més reflexives o creatives, fet que suggereix una percepció positiva del potencial transformador de l'automatització sobre la qualitat del treball humà.

No obstant això, un grup important adverteix que la IA pot reforçar lògiques productivistes:

Aquesta visió crítica planteja que, en comptes de generar llibertat, la IA pot augmentar la pressió per produir més en menys temps. És especialment significatiu que només una persona hagi triat l'opció "empodera", fet que reflecteix que molt poca gent percep que la IA els atorgui realment més poder o capacitat d'agència.

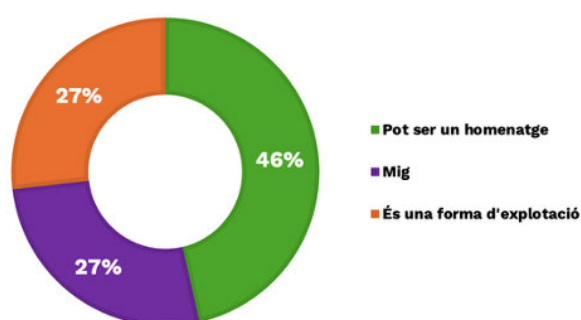

Límits ètics sobre la imatge d'un artista

Si es reproduceix la veu d'un artista mort mitjançant la intel·ligència artificial...

Aquesta pregunta pretenia obrir un espai de reflexió entorn dels límits ètics relacionats amb la recreació d'imatges i veus d'artistes ja desapareguts, especialment en un context on la tecnologia permet fer-ho amb gran precisió mitjançant models d'intel·ligència artificial.

Es van proposar tres possibles posicionaments davant la idea de reproduir la veu d'un artista mort amb IA: considerar-ho un homenatge, una forma d'explotació o un dilema ètic sense resposta clara. A diferència d'altres qüestions, les respostes es van distribuir de manera força equilibrada, fet que revela la complexitat i sensibilitat del tema.

El percentatge més alt de vots (46%) correspon a les persones que pensen que reproduir la veu d'un artista mort mitjançant IA pot ser un homenatge. Aquesta visió sembla entendre l'ús de la IA com una manera de mantenir viva la memòria artística i emocional d'una figura estimada, sense ànim de lucre ni intenció manipuladora. Tanmateix, el 27% de les persones la veuen com una forma d'explotació, fet que reflecteix preocupacions sobre el consentiment post mortem, els drets d'imatge i la possible mercantilització de l'obra o la figura d'un artista que ja no pot opinar ni defensar la seva integritat artística.

Un petit nombre de participants van marcar més d'una opció, expressant així la dificultat d'adoptar una postura definitiva. Aquesta ambivalència reforça la percepció que no hi ha una resposta única o definitiva, i que tot depèn del context: qui ho fa, amb quina intenció i com es comunica al públic.

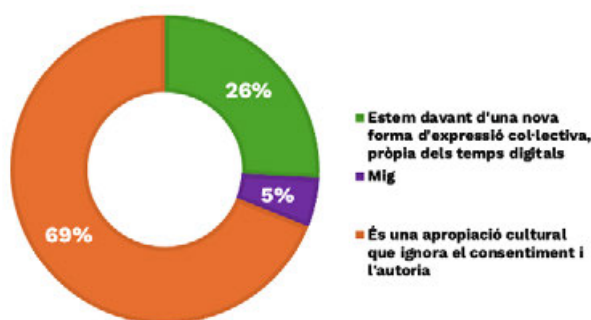

Creativitat, autoria i apropiació cultural

A les escoles de belles arts es convida l'alumnat a copiar obres com a exercici d'aprenentatge i respecte. Però quan una IA copia milers d'estils i expressions culturals sense demanar permís, com quan replica l'estètica de l'Estudi Ghibli... continua considerant-se un acte creatiu o estem travessant una línia?

Aquesta pregunta pretenia obrir una reflexió sobre els límits entre la creativitat, l'autoria i l'appropriació cultural en l'ús de models d'intel·ligència artificial generativa. Es va plantejar una comparació provocadora: si a les escoles de belles arts copiar és un exercici d'aprenentatge i respecte, què passa quan una IA copia, sense permís, milers d'estils artístics i estètiques culturals?

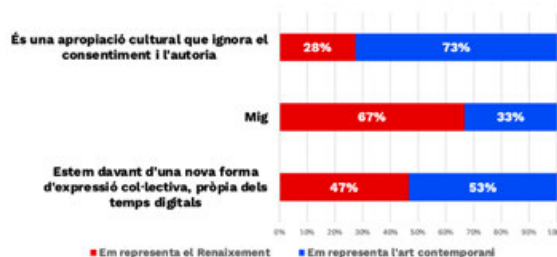
Les persones participants es van dividir clarament en dos grans blocs, tot i que amb una majoria crítica cap a les pràctiques de la IA:

El 69% dels participants considera que ens trobem davant d'un cas d'appropriació cultural, que passa per alt tant el consentiment com l'autoria. Aquest grup rebutja la idea que entrenar models d'IA amb milers d'obres sense permís pugui considerar-se legítim, posant en relleu la necessitat de reconèixer el dret dels creadors, fins i tot en l'era digital.

En canvi, el 26% dels participants van interpretar el fenomen com una nova forma d'expressió col·lectiva, pròpia dels temps digitals, on el que és compartit, reelaborat i col·laboratiu adquireix nous significats. Aquesta posició sembla més oberta a repensar els conceptes de creativitat i propietat intel·lectual en un context on els límits entre autor i màquina es difuminen.

El tipus d'art amb el qual cada persona s'identifica també sembla influir en la percepció del fenomen: les persones que es reconeixen en l'art contemporani tendeixen majoritàriament a ser crítiques amb la IA, mentre que les que s'identifiquen amb el Renaixement mostren una distribució més equilibrada entre ambdues posicions.

Ús i conseqüències sociolaborals de la IA

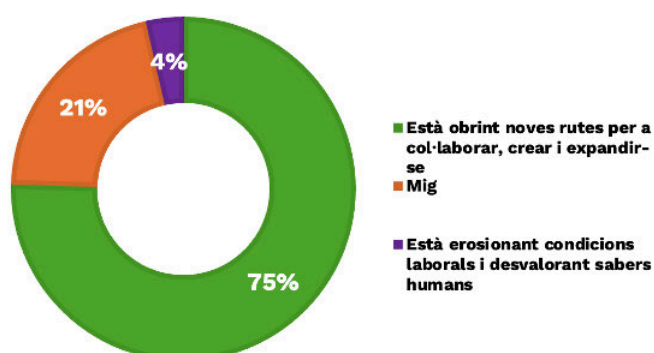

L'avenç de la intel·ligència artificial en els àmbits educatius, creatius i culturals...

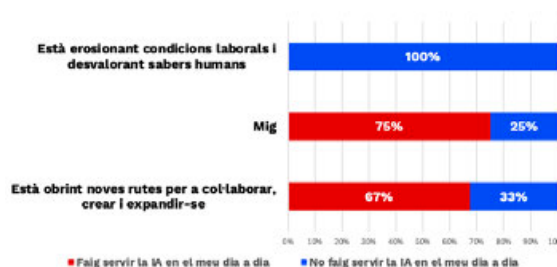
Aquesta pregunta volia oferir una mirada panoràmica sobre les percepcions generals respecte a l'impacte de la intel·ligència artificial en els entorns educatius, creatius i culturals. Més que un dilema concret, es plantejava una qüestió de fons: la IA, obre realment noves possibilitats o està afectant negativament les condicions laborals i el valor dels sabers humans?

La gran majoria de participants (75%) considera que la IA està obrint noves rutes per col·laborar, crear i expandir-se. Aquesta visió optimista reflecteix una confiança creixent en el potencial transformador de la tecnologia en el sector cultural i educatiu. Només el 4% de les persones es van posicionar de manera clarament crítica, afirmant que la IA està erosionant condicions laborals i desvaloritzant els sabers humans.

Un grup intermig, 21%, va marcar ambdues opcions (50/50), expressant una percepció més ambivalent i assenyalant la tensió entre les oportunitats que ofereix la IA i els seus possibles impactes negatius, tant en l'àmbit ètic com professional.

Un aspecte rellevant és que tant les persones que utilitzen IA en el seu dia a dia com les que no ho fan tendeixen a tenir una visió positiva del seu progrés, tot i que les segones mostren més reserves. Això podria indicar que l'experiència directa amb la tecnologia afavoreix una integració més natural dels seus beneficis percebuts.

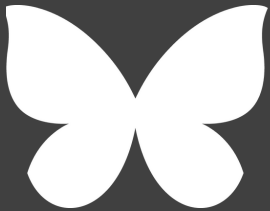
Breu resum de tres de les preguntes més rellevants que van emergir durant la performance participativa de l'Estació 1, dins l'espai vivencial de reflexió i acció.

A word cloud on a dark blue background featuring various Catalan terms related to the digital divide. The most prominent words are 'Ajuda' (Help), 'Desconeixuda' (Unknown), 'Oportunitat' (Opportunity), 'Màquina' (Machine), 'Innovació' (Innovation), 'Dades' (Data), 'Buscador' (Searcher), 'Assistent' (Assistant), 'Manipulació' (Manipulation), 'Novetat' (Novelty), 'Tecnologia' (Technology), 'Resposta' (Response), 'Futur' (Future), 'Perifèric' (Peripheral), 'Mestre' (Master), 'Facilitador' (Facilitator), 'Incongnit' (Unknown), 'Banca' (Bank), and 'Buscador' (Searcher).

A horizontal bar chart with two bars. The top bar is blue and represents 'Eina Essencial' (Essential Element) at 78%. The bottom bar is dark blue and represents 'Ameaça Existencial' (Existential Threat) at 22%. The x-axis is labeled from 0% to 80% in increments of 20%.

Categoria	Porcentagem
Eina Essencial	78%
Ameaça Existencial	22%

Opinió	Porcentatge
Sí, tinc (molta) por.	34%
Encara no ho sé.	48%
No, m'és igual.	17%

 mūtāre

FUNDACIÓ////**CARULLA**